

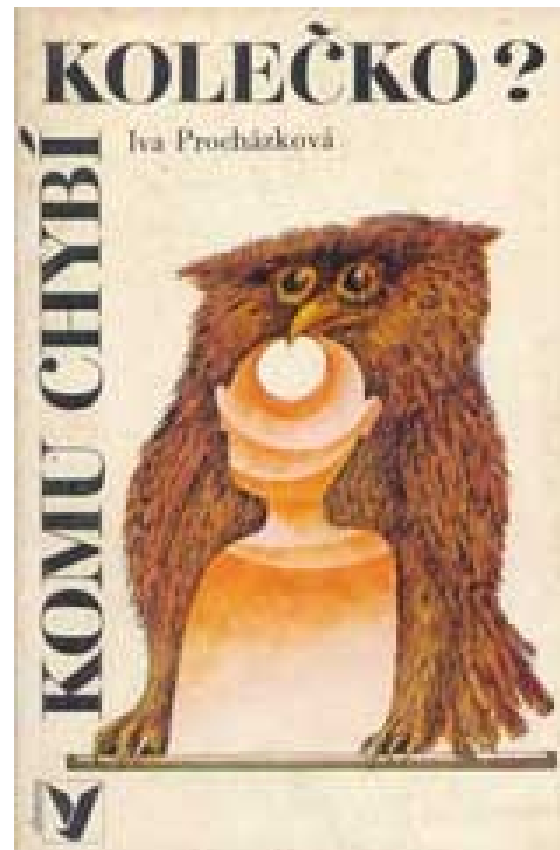

Iva Procházková

(* 13. 6. 1953)

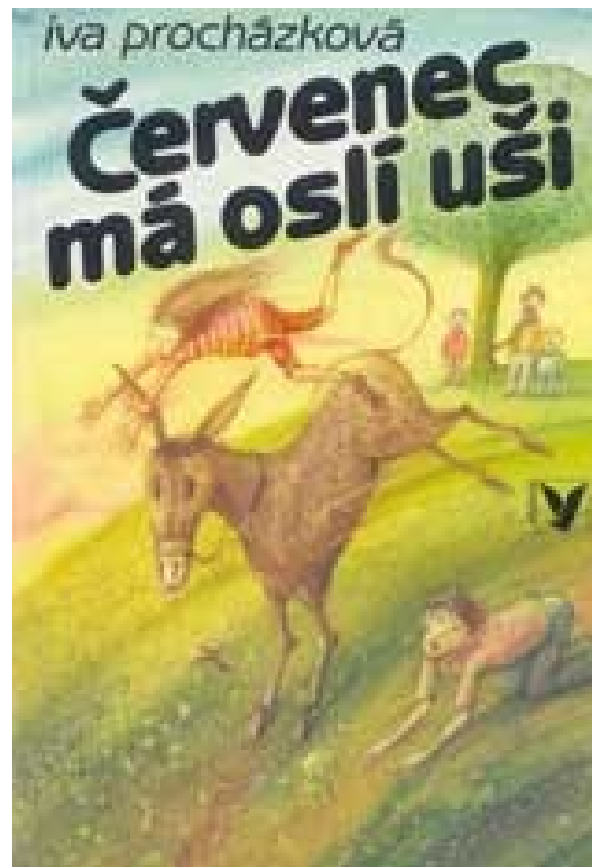

Komu chybí kolečko (1980)

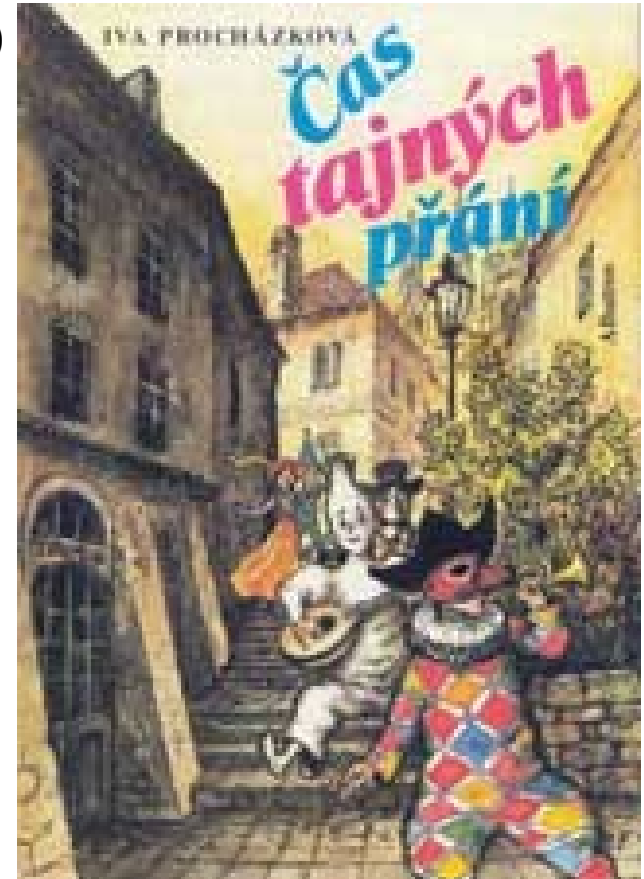
Červenec má oslí uši (1995)

- Der Sommer hat Eselohren (1984)

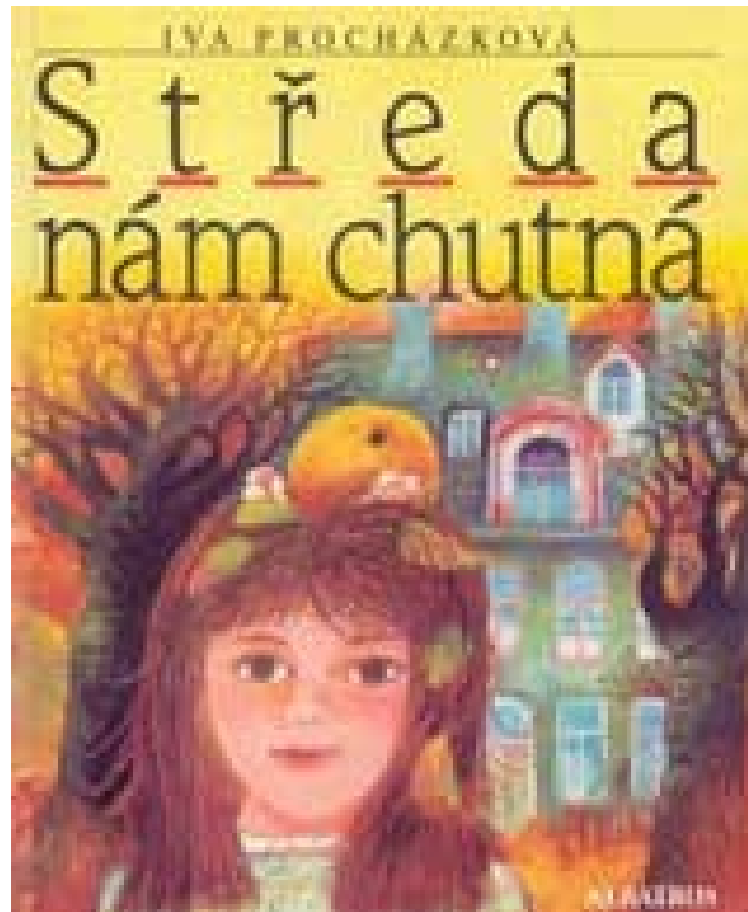
Čas tajných přání (1992)

- Die Zeit der geheimen Wünsche (1987)
- Deutscher Jugendliteraturpreis (1989)
- Zlatá stuha (1992)

Středa nám chutná (1994)

- Mittwoch schmeckt gut (1991)

„Cilko,“ řekla Pralinka rozechvěle, „víš, co máš na hlavě?“

Cilka zvedla ruku a dotkla se konečky prstů jablka.

„Bouli,“ řekla. „Jů, ta je vobrovská!“

„To není boule, Cilko,“ Pralinka přistoupila k posteli a přešla po jablku dlaní. To je jablko.“

„Roste mi na hlavě jabko?“

Pralinka přikývla a čichla si. „Hmmmmmmm!“ udělala. Po ní si čichly všechny děti a všechny udělaly: „Hmmmmmmm!“

„Utrhnem ho?“ zeptal se Ota s nadějí.

„Počkejme, až spadne samo,“ rozhodla Pralinka. „Zdá se, že ještě není úplně zralé.“

Odpoledne při hře si děti všimly, že jablko na Cilčině hlavě už není. Hledaly je po celém domově i v zahradě, až našly Otu spícího v rozsoše lípy. Dole pod stromem se válel pečlivě okousaný ohryzek.

„Sežral ho,“ řekl malý Tomík lítostivě. „Teď ani nevíme, jak chutnalo!“

Nikdo si však dlouho nad jablkem nelámal hlavu Ten den měly děti v plánu hrát si na indiány, tedy si na ně hrály. Celé odpoledne a s vervou. Nakonec musela kuchařka Františka vyjít do zahrady, aby je svolala k večeři, protože už byla skoro tma. Stoupla si před dveře, tloukla měchačkou do kastrolu a křičela: „Koukejte vylízt a mazat na večeři, Komančové, nebo půjdu a spláchnu to všechno do záchoda!“

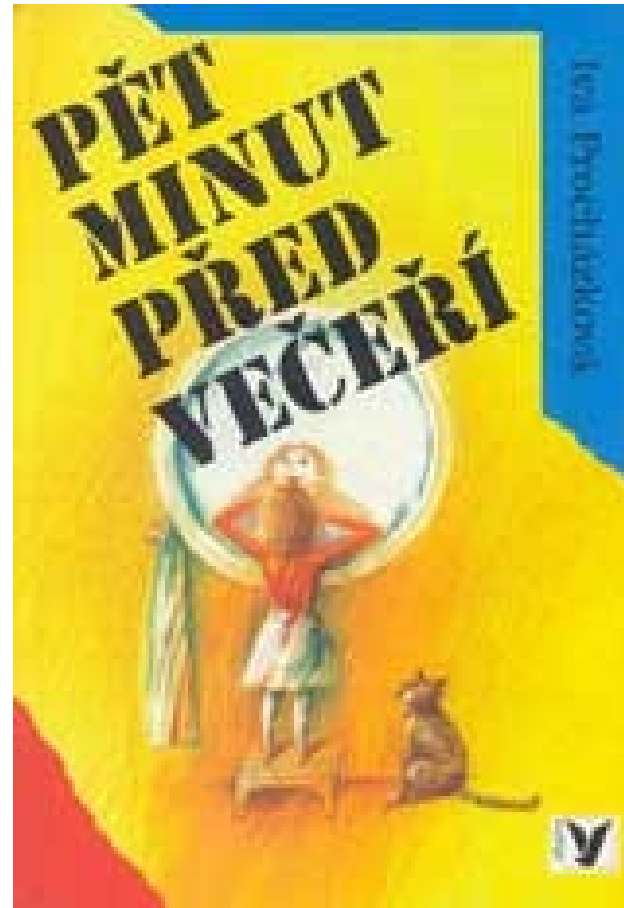
Výhrůžka zapůsobila. Indiáni začali plíživě vylézat ze svých úkrytů a poháněni hladem se trousili

na večeři. Byly karbanátky s bramborovým salátem, jedno z nejoblíbenějších indiánských jídel.

Zdroj úryvku: <http://ivaprochazkova.com/streda-nam-chutna/>

Pět minut před večerí (1996)

- Fünf Minuten vor dem Abendessen (1992)
- Zlatá stuha (1996)

V zimě jsou dny krátké jako svezení na kolotoči. Jakmile slunce sklouzne za protější střechu, vpluje do pokoje večer. Velká modrá ryba s vypoulenýma očima. Na koho se podívá, toho přepadne únavou. Teď pohlédla na tatínka a tatínek třikrát zívl. Babeta přistoupí k tatínkovu křeslu a přitáhne si blíž jeho obličej.

„Nezívej,“ napomene ho. „Nebo se od tebe nakazím a usneme oba.“

„Já vám dám spaní!“ volá z kuchyně maminka. „Za pět minut je večere!“

Maminčiných pět minut je ovšem pokaždé jinak dlouhých. Lepší je nesledovat ručičky hodin. Nečekat. Povídat si.

„Já neznám žádnou pohádku,“ brání se tatínek.

„Tak si nějakou vymysli.“

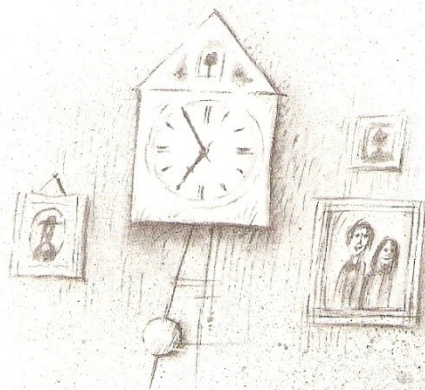
„Neumím si vymýšlet.“

„Tak povídej o sobě!“ navrhně Babeta a vyšplhá tatínkovi na klín. „O sobě

a o mamince a o mně! A jak to s námi bylo!“

„To je dlouhé povídání,“ vzdychne tatínek. „Nevím, jestli s ním budu za pět minut hotový.“

„S každým povídáním můžeš být za pět minut hotový – když víš, co je nejdůležitější!“ poučí ho Ba-

beta a uvelebí se pohodlněji. „Víš to?“

„Myslím, že to vím.“

„Tak začni.“

Tatínek zamrká, aby se třásl ospalost, která se mu věší na víčka.

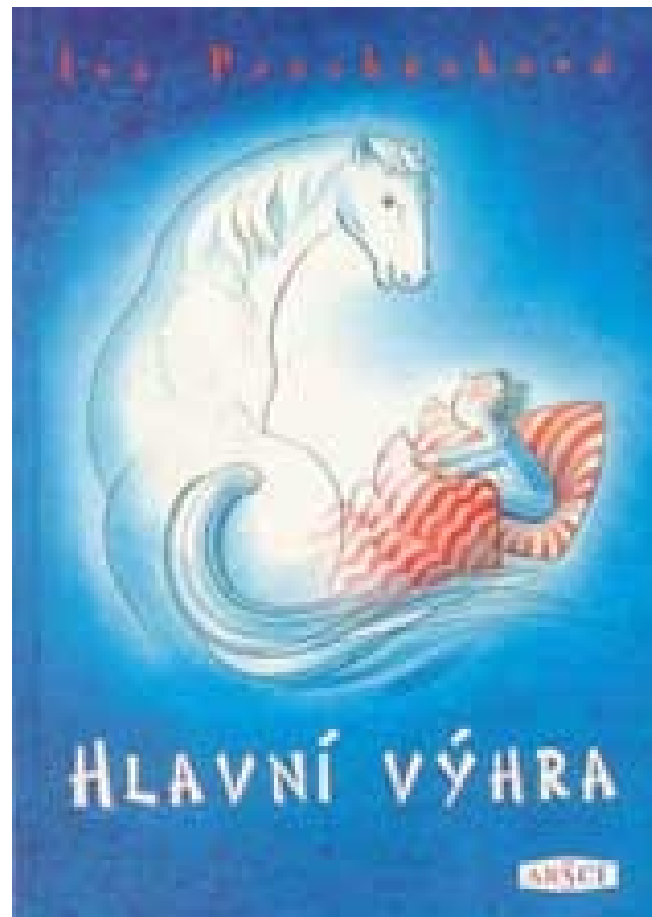
„Tak tedy... Byl jednou jeden mladý muž...“

„To jsi byl ty, vid’?“

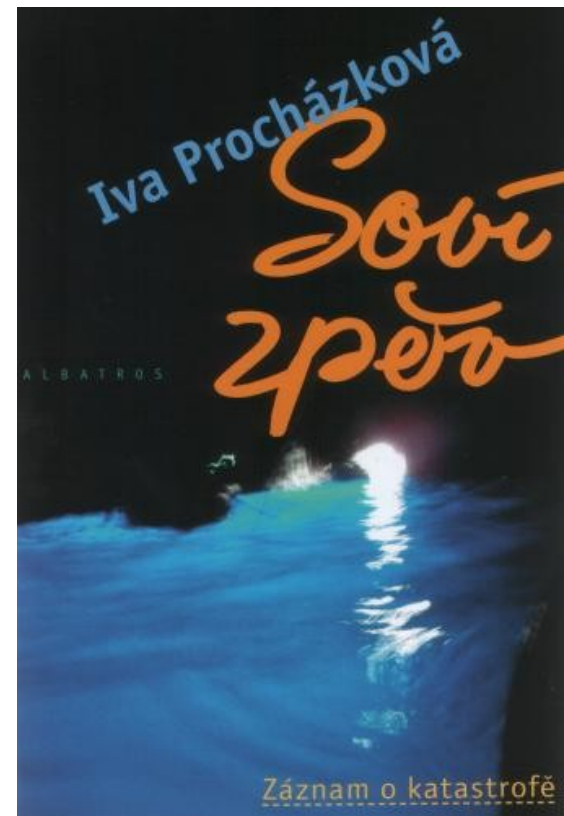
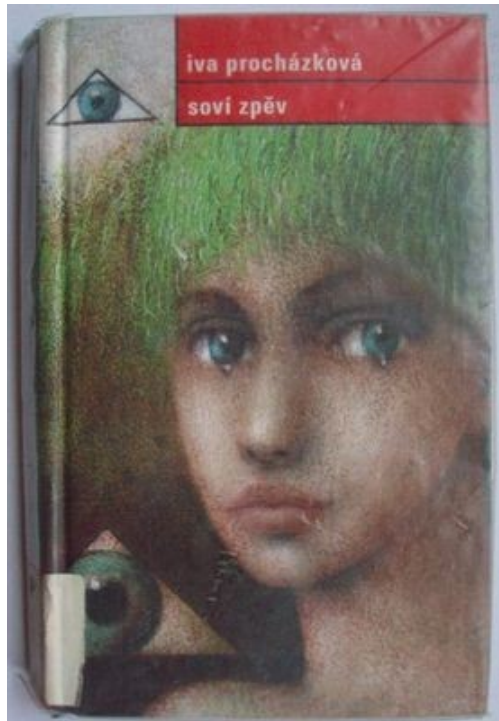
Hlavní výhra (1996)

- Marco und das Zauberpferd (1994)

Soví zpěv (1999)

- Eulengesang (1995)
- Zlatá stuha (1999)

Od dětství nás učili zacházet s technikou.

Definovat své pocity.

Spoléhat se na tým.

Racionálně řešit veškeré problémy.

Nikdo nám neřekl,

že nejlepší způsob, jak osušit slzy,

je slíbat je,

že nejjistější metoda, jak se zbavit strachu,

je prožít ho,

že jediná možnost, jak se dostat dál,

je vydat se na cestu.

Naučili jsme se klást otázky.

Zapomněli jsme hledat odpovědi.

U snídaně

Sedíme u stolu v jídelně a dopujeme se na nadcházející den. Já do sebe liju silný čaj, máma cucá nikotinové pastilky, Géza jí chleba s máslem. Má na sobě bílé šaty s poupátký, na hlavě mašli. Mluvíme.

Náš rozhovor u stolu

MÁMA: Proč ses tak vymódila?

GÉZA: Jdu na narozeniny k Melánii.

MÁMA: Až odpoledne.

GÉZA: Chci být hezká i ve škole.

MÁMA: Armine, vem si taky něco k jídlu!

JÁ: Nemám hlad.

MÁMA: A co máš?

(V jejím hlase vibruje podráždění. Chtěla by se pohádat. Vybití napětí, které se jí zmocňuje vždycky krátce před menstruací.)

JÁ: Mám blíže neidentifikovatelný pocit duševního marasmu.

GÉZA: Já taky. Totálně nedi... Co je to marasmus?

JÁ: Něco jako sračky. Hustý.

MÁMA: Nech toho! U snídaně. *(Docucá pastilku, usrkne trochu kávy, věnuje mi mateřský pohled.)*

Přijď aspoň v poledne za mnou do hospody. Ať ne-
jseš bez oběda.

GÉZA: Armin u tebe obědvá furt! A co já?

MÁMA: Máš zaplacenou školní jídelnu.

GÉZA: Ty blafy.

JÁ *(uklidňuju ji)*: Máma vaří taky blafy.

*(Ve dveřích od kuchyně se objeví kocour. Vypadá nažraně. I na
dálku páchne rybí konzervou.)*

GÉZA: Čarlí, pojď sem!

JÁ: Chce se mu.

*(Máma natáhne ruku a otevře dveře. Kocour vyběhne na za-
hradu.)*

GÉZA: Už neprší. Můžu jít bez pláštěnky.

MÁMA: Ale svetr!

JÁ: Ve Vídni je vedro. Před týdnem tam naměřili nejvyšší
květnovou teplotu od roku patnáct.

GÉZA: Odstěhujeme se z Brém. Do Vídně. Jo?

*(Zmáčkne knoflík rádia. Jídelnu zaplaví tiché šplouchání a vzdá-
lené hlasy racků.)*

ŽENSKÝ HLAS V RÁDIU: Jsem moře, jsem moře, jsem moře...

MÁMA *(snaživě opakuje ranní lekci vnitřního usebrání)*:

Jsem moře, jsem moře...

(Géza dojí druhý krajíc chleba, hmatne po třetím.)

MÁMA: Jsem moře, jsem moře...

*(Géza natáhne ruku po sklenici s povidly. Špatně zašroubované
víčko jí kecne i s kusem švestky do klína. Škytne a zděšeně
zašilhá.)*

MÁMA: To máš z toho, že se tak cpeš! Polož ten krajíc, běž
se převlíct a mazej do školy! Jsem moře, jsem moře,
jsem moře...

GÉZA: Jsem chudák, jsem chudák, jsem chudák!

*(Odkráčí z jídelny, dupe do schodů. Šplouchání vody a hlasy
racků umlknou.)*

HLASATEL V RÁDIU *(velmi činorodě)*: A po ranní meditaci sko-
kem do nového dne!

(Máma si vyklepne do pusy další nikotinovou pastilku.)

JÁ: Zase ti bude špatně.

MÁMA: Špatně je mi po kafi, ne po nikotinkách.

Místo, které máme s Gézou rádi

Úzká ulička mezi naší zahradou a garážemi. Něčím páchne, ale ještě jsme nepřišli na to čím. Géza myslí, že je tam zakopaná mrtvola pana Picky. Asi má pravdu. Ze střeš garází, z našeho plotu i ze smrku v zahradě visí šlahouny břechtanu. Když byla Géza menší a trucovala, vždycky se v uličce schovala. Sedla si na bedýnku od francouzské hořčice, kterou tam kdosi odhodil, opřela záda o garáž, nohy o plot a mezi zuby cedila nadávky určené mně a mámě. Vracelo jí to vnitřní rovnováhu.

Je tam i dnes. Pumpuje si kolo. Pokecané šaty vyměnila za šortky a blůzu, mašli si posunula níž za ucho. Gézin vkus je střílený. Nikdy nenosí to, co jiné děti. Myslím, že oblečení ostatních lidí vůbec nevnímá, proto jsou její variace tak ojedinělé.

Zamírím do garáže pro kolo. Musím ho zvednout do výšky a vynést. Máma zaparkovala jako vždycky našikmo, člověk se kolem auta taktak protáhne. Když zavírám vrata, všimnu si zelené karty na palubní desce. Na kartě stojí dnešní datum a nepřehlédnutelné razítko KPOZ. Že by Komisariát pro ozdravení Země udělil mámě výjimku? Sotva. Bude v tom nějaká kulišárna. Na kulišárny je máma talent. Zvlášť když jde o to, aby nemusela někam po svých.

Vrátím se do uličky. Géza už je s pumpováním hotová. Znáš ten o Vincentovi, jak přišel pozdě do školy? ptá se.

Géza vypráví vtíp o Vincentovi, jak přišel pozdě do školy

Otevřel dveře a vstoupil do třídy.

Zase pozdě, Vincente! zařvala učitelka. Takhle už to nejde dál!

Vincent sáhl do kapsy, vytáhl pistoli a beng beng – učitelku zastřelil.

Co to má znamenat? zeptal se ředitel, když přiběhl z ředitelny. Proč jsi zastřelil paní učitelku?

Ona už ví, odpověděl Vincent, schoval pistoli a sedl si na své místo.

Géza šlápne do pedálů a rozjede se na druhý konec uličky. Pustím se za ní.

To má být všechno? volám.

Co bys ještě chtěl? zavolá zpátky. Pravou rukou se pustila řídké, za jízdy stírá dlaní dešťovou vodu ze sousedova plotu.

Ale jestli se ti tenhle konec nelíbí, můžu ti říct jiné: Vincente, naříká ředitel, okamžitě mi řekni, proč jsi zastřelil paní učitelku! Vincent se na mrtvolu podívá, zamyslí se, podrbe se za uchem, nakonec povídá: Před chvílí jsem to ještě věděl. Čestný slovo. Teď mi to nějak vypadlo.

Géza si oťře mokrou dlaň o šortky. Otočí se. Obličej vážný jako vždy, když vypráví vtípy.

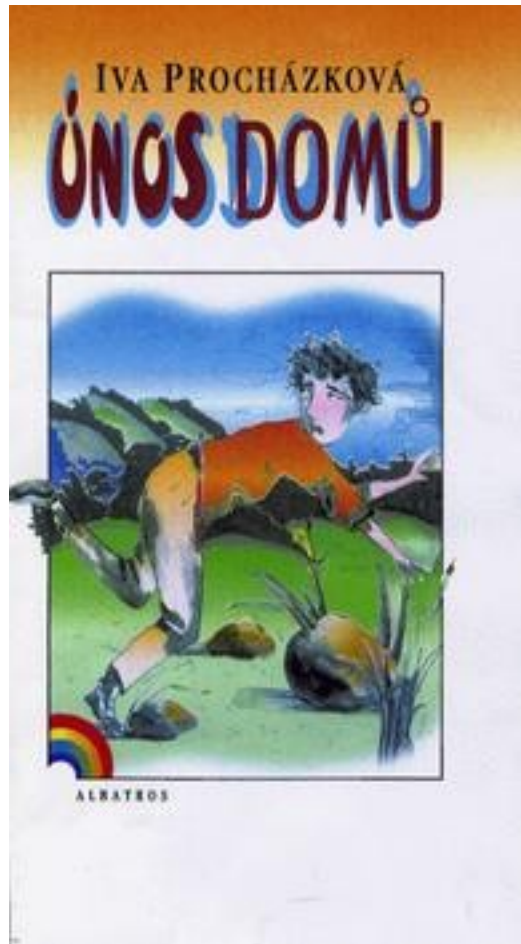
Nemáš u sebe pár desetníků? zeptá se. Zapomněla jsem si vzít svačinu.

O čem sním, zatímco si Géza kupuje svačinu

Už zase začíná teple pršet. Čekám s Géziným kolem před krámem a sním o tom, že za stovky nebo tisíce let tahle ulice nebude existovat. Smete ji zemětřesení. Nebo tornádo. Trosky města se propadnou do bažin. Rozpustí se v teplém dešti. Zbytek apláchne moře. Voda se rozprostře nad obrovskou reklamou na Persil i nad obchodem pana Fuchse, ryby se budou prohánět mezi dráhami cyklistického stadionu, chalupy pokryjí střechu Géziny školy. Nějaký zvědavý losos se pak nejspíš zeptá své maminky: Mami, co tady bylo dřív? A maminka odpoví: Los Losos je prastaré město, zlatíčko. Před jeho založením se tu

Únos domů (1998)

- Entführung nach Hause (1996)

Rodičům by se mělo zakázat, aby si kupovali
motorky.

Aby na nich jezdili.

Aby se na nich zabíjeli.

Ty, Pane, ve své psí hlavě něco takového
těžko pochopíš.

Musíš mi věřit.

Nebýt modročerné čtyřválcové Harley Davidson,
neskáčeme teď spolu přes potok. Nebýt toho
zázraku s dvěma výfuky, přímým vstřikováním
a stříbrnými tlumiči, nevěděl bych, že co jedni
nazývají štěstím, může být pro druhé
ta nejpodělanější věc pod sluncem.

Myslíš, že si vymýšlím?

Ty nemáš ani páru, Pane, jak to na světě chodí!

Já bych ti mohl vyprávět!

Třeba o tom, jak teta Jolana a strýc Michal
slavili moje narozeniny. Bylo mi dvanáct.

Tehdy jsem ještě nebyl Gusta, ale Libor.

Libor Ješín.

Líbilo se mi to. Říkal jsem si, že to dobře zní.

Jenže to už je dávno.

Dneska vím, že jména nejsou to hlavní.

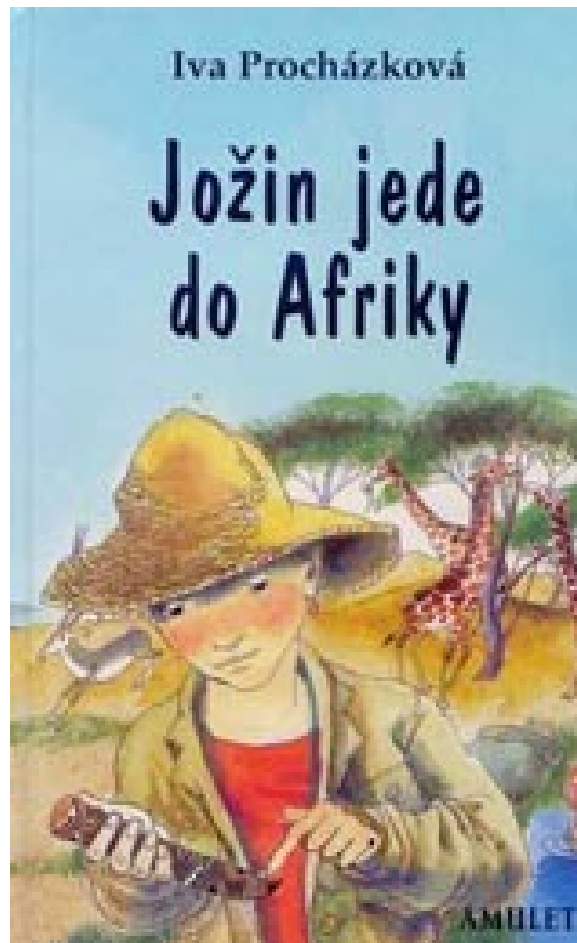
Hlavní je... ale na to si každý musí přijít sám.

Karolína aneb Stručný životopis šestnáctileté (1999)

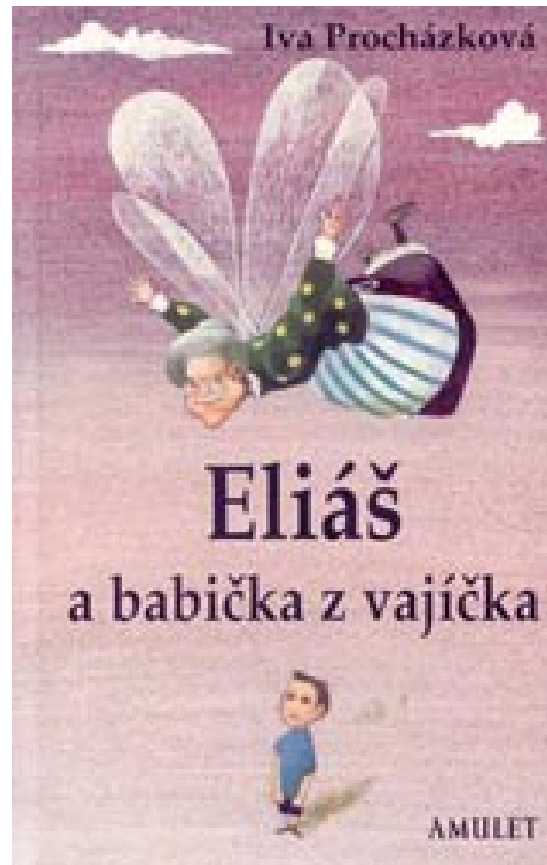
- Karolina: ein knapper Lebenslauf (2001)

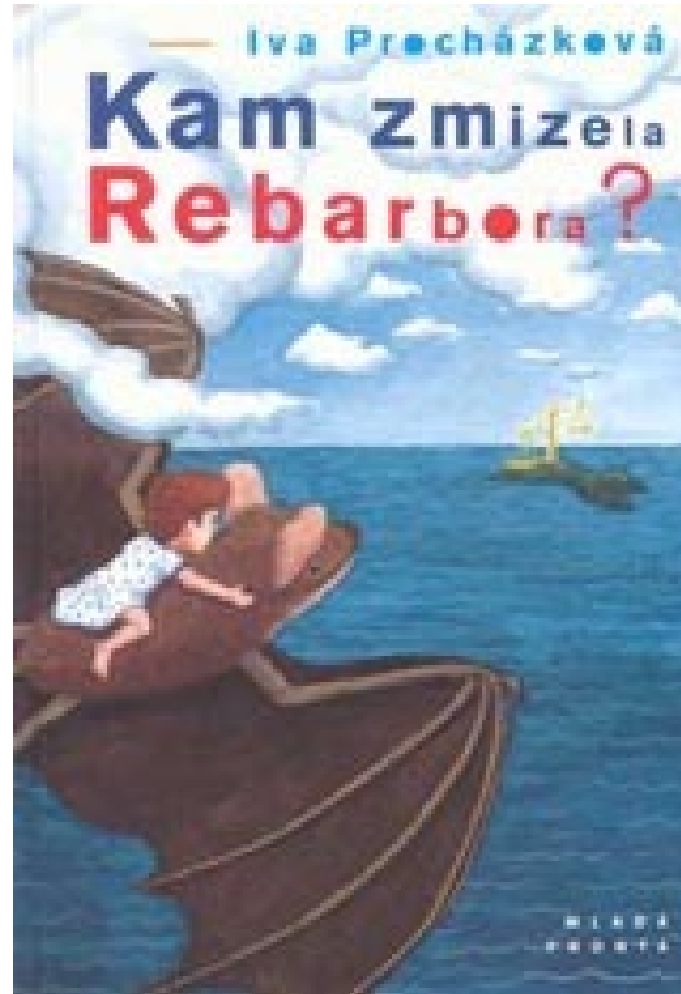
Jožin jede do Afriky (2000)

Eliáš a babička z vajíčka (2002)

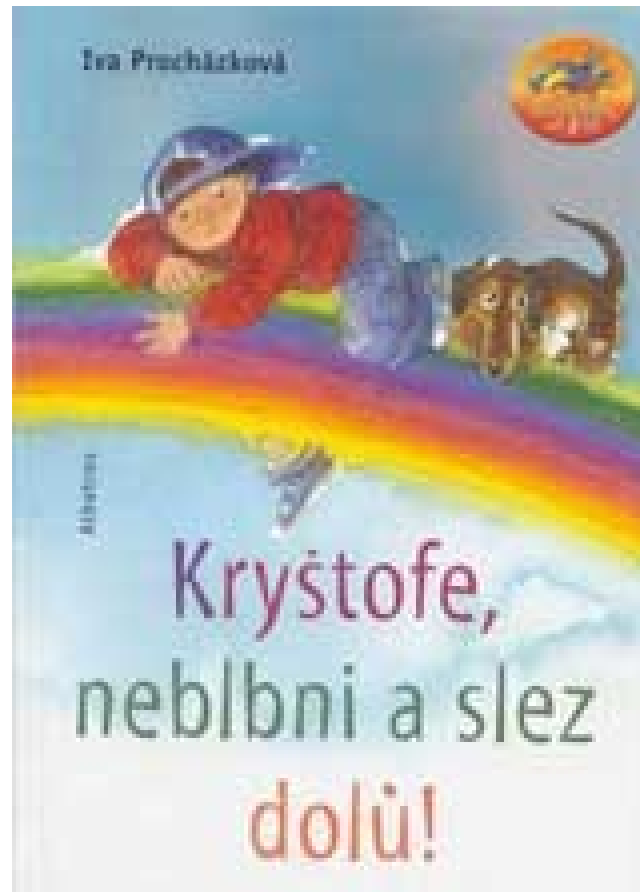

Kam zmizela Rebarbora? (2004)

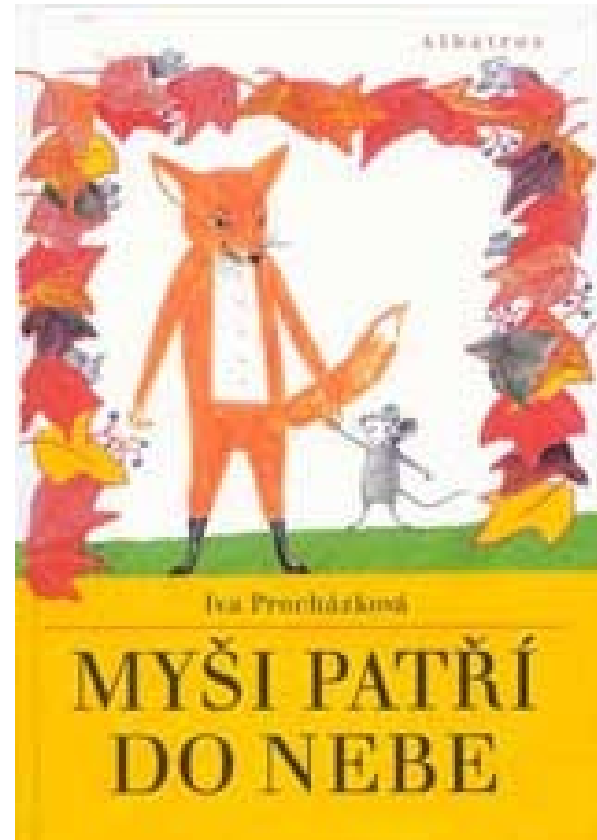
Kryštofe, neblbni a slez dolů! (2004)

- Zlatá stuha (2004)

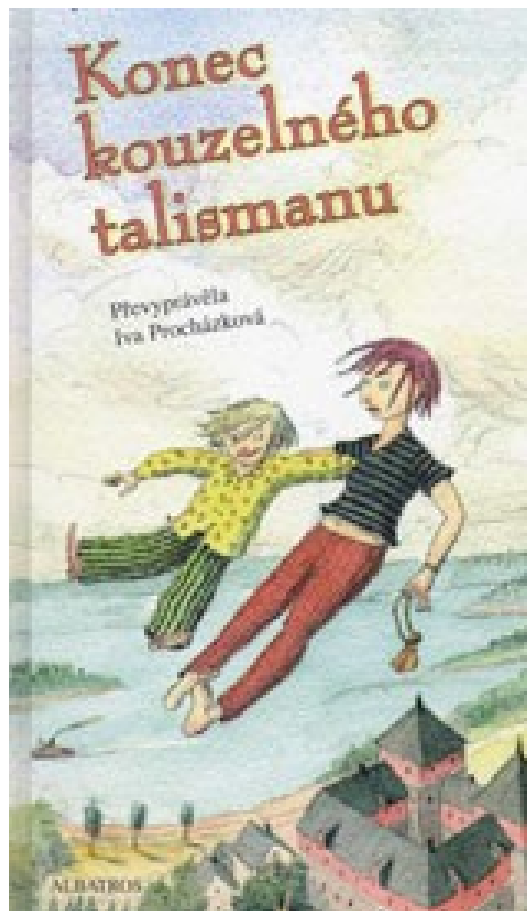
Myši patří do nebe (2006)

- ... ale jenom na skok
- Magnesia Litera 2007
- Zlatá stuha 2006

Konec kouzelného talismanu (2006)

- Spoluautorkou + adaptovala do češtiny

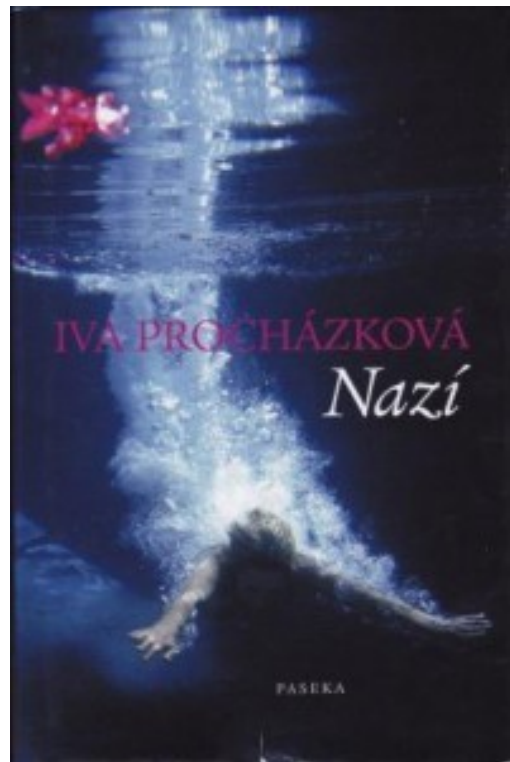

Vyprávění o Leonardovi (2007)

Nazí (2009)

- Die Nackten (2008)
- Magnesia Litera (2010)
- Dvě nominace na Deutscher Jugendliteraturpreis

„Já jsem tak nešťastná!“ Po zhavých tvářích jí tečou slzy. Jsou horké, vůbec nechladí. „Nic nevím, tati! Ničemu nerozumím!“

Otec jí k sobě přitáhne, mlčky ji hladí po vlasech, hřbetem ruky jí osušuje tváře.

„Já taky ne,“ šeptá. „Je mi to čím dál míň jasný.“

„Čím dál míň? To nemyslíš vážně!“ Vzepře se jeho hladící ruce. „Bude ti šestapadesát! Myslela jsem, že v tvým věku je to naopak lepší! Že jsi to základní pochopil!“

„Co je to základní?“

„Tati!“ vykřikne zoufale. „Copak takhle se dá existovat?“

Otec proti ní sedí s nachýlenými rameny.

„Víš, v pubertě...“ začne a opět zmlkne. Dívá se na ni pohledem soucitného lékaře, který zvažuje, zda pacientovi sdělit diagnózu, kterou si sám není stoprocentně jistý. Konečně se přece jen odhodlá.

„Puberta je zvláštní stav. Neopakovatelný. V pubertě je člověk nahej, takže se ho všechno přímo dotýká. Ten dotyk vzrušuje a bolí zároveň. Jenže to trvá krátce. Až moc krátce,“ vzdychne a odmlčí se. Hodiny na zdi potvrzují jeho slova. Každé tiknutí je úder razítka. Orazítkované vteřiny jsou prošlé a ty, na které razítko dosud nedopadlo, nehotové. Co je mezi nimi? Co zbývá?

„Jak stárneš, oblíkáš se,“ otcův hlas se vlomí do stereotypu hodinového stroje. „Nabaluješ na sebe další a další vrstvy a ty tě znečitlivujou. Kdyby lidi, celá naše společnost zůstala obnažená, museli bychom si nejdřív všichni padnout kolem krku a pak spáchat hromadný harakiri. Náhradní řešení mě nenapadá.“

„Ty už se obnaženéj necítíš?“

Otec pomalu, sklesle zavrtí hlavou.

„Možná těch vrstev na sobě nemám tolik, ale ucítit skutečnej, nezprostředkovanéj dotyk je pro mě spíš zázrak.“

„Takže tohle všechno... co teď prožívám... přejde?“

„Nejspíš jo. Bohužel.“

Netváří se jako guru, který má patent na pravdu. Říká, co si myslí, a říká to se smutkem. Neví, kudy kam. Píše „Stavby v nás“ a bloudí v nich. Poslouchá zprávy a vrtí hlavou. A co ona? Je předem odsouzená ke stejné bezmoci?

Pevně ho obejme.

„Víš co, tati?“ řekne a snaží se, aby její hlas zněl jako matčin. Optimisticky. Činorodě. „Ohřeju si ten bramborák.“

„Šťastný a veselý Vánoce, Niklasi!“

„Vlez mi s Vánoce na záda, Sylvinko.“

„Co se ti stalo? Vypadáš divně.“

„Jenom proto, že nezpívám Narodil se Kristus Pán, tak vypadám divně? Naopak, jsem dokonale šťastnej. Šťastnější než celý Vánoce.“

„Koukáš jak plyšák. A jsou ti vidět žebra. Takhle vyzáblej jsi minule nebyl. Nemáš tuberu?“

„Spíš moc práce. Děláám každéj den po škole v Prestu.“

„Co to je?“

„Your Musicworld. DVD, CD, CD-ROM a podobně. Na rohu Varšavský.“

„Ještě pořád šetříš na kameru?“

„Ani ne.“

„Točíš s tou starou?“

„Prodal jsem ji. Byl to šmejda. Jsem rád, že jsem se jí zbavil.“

„A co filmy? Ukážeš mi nějakéj?“

„V létě jsem dodělal Myšky.“

„Ty jsi mi ukazoval. Novýho nic?“

„Celkem... vlastně od té doby nic. Myšky jsou poslední.“

„Mohl by sis nějakou kameru pučit.“

„O kameru nejde. Prostě mě to přestalo bavit. Radši se jen tak koukám. Filmy dělá každéj idiot.“

„Šla nahá přes vesnici.“
„Přes louku.“
„Mám tu hlášení policejní hlídky. Stojí v něm: přes vesnici.“
„Promiňte, pane profesore, ale spletli to. Viděli ji jít po louce k domu. Když jí ukradli oblečení.“
„Policisté jí ukradli oblečení?“
„To bych si netroufl tvrdit. Spíš nějaký vtipálek z okolí, který zná její zvyky.“
„A jsme u toho, pane Rohane! Zvyky vaší dcery jsou, mírně řečeno, zarážející.“
„Někoho zarážejí, máte pravdu.“
„Vás ne?“
„Zarážet mě může jenom něco, co nechápu. Svoji dceři rozumím velmi dobře.“
„Když jí tak dobře rozumíte, vysvětlete mi, proč nechodí do školy. Za první pololetí má 225 zameškaných hodin.“
„Omluvených, pane profesore.“
„To mi nemusíte připomínat. Já vím, že jste jí je omluvil. Ale proč? Proč jí její záškoláctví tolerujete?“
„Má problémy se známkami?“
„Je nejlepší ze třídy, i přes svoji neustálou absenci.“
„Asi se ve škole nudí. Proto tam nechodí.“
„Navrhli jsme jí, aby přeskočila ročník – odmítla.“
„Říkala mi, že v tom nevidí smysl.“
„Já zase nevidím smysl v tom, nechat její schopnosti ležet ladem. Dejte ji do nějaké školy pro nadprůměrně inteligentní žáky. Bude ji to motivovat. Učení ji začne bavit, uvidíte.“

„Promluví si s ní o tom.“

„A ohlíďte si tu školní docházku, pane Rohane. Nemůžete mi napsat, že ležela doma s chřipkou, když ji půlka pedagogického sboru viděla plavat v Labi! I kdybych já osobně chtěl přimhouřit oko, nejde to. Musím vyvodit důsledky.“

„Smím se zeptat jaké?“

„Dám jí sníženou známku z chování. V případě, že nedojde k nápravě, bude na konci školního roku s největší pravděpodobností následovat vyloučení. Jsme gymnázium, nejsme holubník.“

Uzly a pomeranče (2011)

- Nominace na Magnesia Litera 2012
- Nominace – Česká televize

